

КАНФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Беларуская мова сёння пачынае займаць годнае месца ў надзвычайнай духоўнай сферы жыцця народа – канфесійнай. Лічы праз 300 гадоў, калі адкінуць пачатак 20-га стагоддзя, вяртаецца беларуская мова ў сваё праўдзівае рэчышча, закладваючы аснову новаму канфесійнаму стылю ў агульным плане структуры мовы. З’ява, народжаная часам ці, дакладней, адроджаная праз час, бяспрэчна, узбагачае сістэму сродкаў моўнай экспрэсіі і ўзводзіць сучасную беларускую мову на новую ступень яе развіцця.

Росквіт літаратурна-пісьмовай мовы ў старабеларускі перыяд, як і наогул культуры наўрад ці быў бы магчымы без функцыянавання беларускай мовы ў сферы рэлігійнага жыцця. Працягваючы традыцыі старажытнай эпохі, з’яўляючыся асновай маральна-этычнага, духоўнага выхавання ў ВКЛ, канфесійная літаратура на беларускай мове мела вялікае значэнне ў агульным працэсе развіцця грамадства. Поліканфесійнасць і шматмоўе ў дзяржаве спрыялі выпрацоўцы рэлігійнай тэрміналогіі, пераважна запазычанай з заходняга, каталіцкага веравызнання і уніяцтва (А. М. Булы-

ка. Лексічныя запазычанні ў беларускай мове XIV–XVIII ст. Мн., 1980.) Широкае выкарыстанне беларускай мовы ў “рэлігійна-палемічнай, гамілетычнай, агіяграфічнай літаратуры і ў царкоўным заканадаўстве” (Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А. Я. Баханькова. Мн., 1994. С. 58) дае падставы для вылучэння асобнага стылю ў старабеларускай мове – канфесійнага. “Помнікі рэлігійнага зместу”, як класіфікуе творы рэлігійнага характару І. У. Будзько (Рэлігійная лексіка ў старабеларускай мове. Аўтарэф. дыс. Мн., 1999. С. 3), у жанрава-стылёвых адносінах былі не аднастайныя. Паводле зместу і прызначэння іх можна класіфікаваць на *перакладныя* (рукапісныя і друкаваныя кнігі Бібліі), *рэлігійна-навукальныя* (малітоўнікі і пад.), *палемічныя* (па сваім функцыянальным прызначэнні набліжаныя да сучасных публіцыстычных тэкстаў) і інш.

Як і ў мінулым, большасць сучасных рэлігійных тэкстаў (тэксты Стараго і Новага Запаветаў, псалмаў, казанняў і інш.) таксама складаюць перакладныя творы, пераважна з польскай мовы (гл.: Ян Павел II. Дар і Таямніца. У пяцідзiesiąтую гадавіну майго святарскага пасвячэння. 1998; Кс. Эдвард Станек. Развагі над Дэкалогам. 2002; і інш.). Разнастайныя малітоўнікі – зазвычай выпраўленыя і дапоўненыя перавыданні – маюць выразны адбітак дзвюх асноўных хрысціянскіх плыняў: каталіцкай і праваслаўнай, што выяўляецца перадусім у выкарыстанні тэрміналагічнага моўнага матэрыялу – лацінізмаў у каталіцкіх тэкстах, грэцызмаў і русізмаў у праваслаўных.

Выдадзены ў Беластанку ў 1990 годзе “Праваслаўны *малітаўнік*” і ў тым жа годзе ў Канадзе “Беларускі праваслаўны *малітоўнік*” – гэта толькі невялічкая частка той літаратуры, якую выпускае праваслаўная царква. Неабходна дадаць, што ў плане выкарыстання беларускай мовы ў духовым жыцці яна значна адрозніваецца ад каліцкага касцёла, традыцыйна захоўваючы царкоўнаславянскую мову ў літургічных тэкстах, а таксама расійскую ў побытавых зносінах. Што да мовы названых вышэй выданняў, то выдавочнай становіцца пільная ўвага з боку моўна-стылёвай праўкі, паколькі назіраецца разнабой ў напісанні некаторых слоў, як у назве: *малітаўнік* і *малітоўнік*. Разам з гэтым асабліва паўстаюць пытанні лексічнага характару (*Пан – Госпад, Ісус – Езус, Уцяшыцель – Пацяшыцель, амін – амэн, памілуй – змілуйся, спасенне – выратаванне, вяшчаць – прамаўляць* і інш.), каб прывесці праваслаўныя і каталіцкія канфесійныя тэксты да адзінай моўнай нормы.

Прыкметай нашага часу сталася і тое, што канфесійная лексіка паступова напаяўняе тэксты мастацкай літаратуры, як перакладныя, гэтак і ары-

гінальныя. У перакладзе з польскай мовы на беларускую выйшаў зборнік паэзіі Караля Вайтылы (Яна Паўла II) “Рымскі трыпціх” (2003). Новую кнігу прозы Ірыны Жарнасек “Гадара” (2002) склалі разважанні аўтара над асобнымі старонкамі Евангелля і інш. Усё гэта дае навукоўцам багаты фактычны матэрыял для аналізу моўных сродкаў канфесійных тэкстаў і выпрацоўкі новага стылю ў беларускай літаратурнай мове.

Пры параўнанні рэлігійнай тэрміналагічнай лексікі старабеларускай мовы і сучаснай выяўляецца наступная акалічнасць: пераважная большасць запазычанай рэлігійнай тэрміналогіі без зменаў перайшла ў сучасную беларускую мову і стала выразнай прыкметай новай канфесійнай літаратуры. У сувязі з гэтым пытанне аб перапыненні традыцый можа быць толькі ўмоўным і разглядацца як з’ява экстралінгвістычная, сацыяльная, што практычна не разбурыла канфесійную тэрміналагічную сістэму беларускай мовы.